

K R O N I K A

Jubileusz Profesor Svatavy Urbanovej

Katedra Czeskiej Literatury Uniwersytetu Ostrawskiego związana jest z wieloma znaczącymi badaczami literatury czeskiej. Jednak do najważniejszych należy prof. PhDr. Svatava Urbanová, CSc., teoretyk i historyk literatury czeskiej oraz krytyk literacki. Zajmuje się przede wszystkim współczesną literaturą czeską oraz literaturą dla dzieci i młodzieży. Ostatnio zaś także regionalizmem literackim, w szczególności dotyczącym czeskiego Śląska.

Prof. PhDr. Svatava Urbanová, CSc. w roku 1970 ukończyła studia na Uniwersytecie im. F. Palackiego w Ołomuńcu na kierunku filologia czeska i filologia hiszpańska. Tam też w 1975 roku obroniła pracę doktorską, a w roku 1987 uzyskała stopień doktora habilitowanego w zakresie teorii i historii literatury czeskiej. W roku 2001 odebrała z rąk prezydenta Republiki Czeskiej tytuł profesora. Mimo kontaktów ołomunieckich zawsze była związana z Uniwersytetem Ostrawskim. W roku 1973 rozpoczęła pracę jako adiunkt na Wydziale Pedagogicznym w Ostrawie, który stał się inicjatorem przekształcenia w 1991 roku uczelni ostrawskiej w Uniwersytet Ostrawski. Następnie po uzyskaniu habilitacji została mianowana na stanowisko docenta w zakresie teorii i historii literatury czeskiej, a od 2001 roku na stanowisko profesora zwyczajnego.

Jeszcze jako docent dążyła do utworzenia jednostki badawczej w Ostrawie, zajmującej się badaniem literatury i kultury regionu ostrawskiego. Jej marzenie spełniło się w roku 1996, kiedy czeskie ministerstwo szkolnictwa wyższego powołało do życia Instytut Badań Regionalnych na Uniwersytecie Ostrawskim (jednostkę podległą bezpośrednio rektorowi). Wówczas została jego przedstawicielem, a następnie dyrektorem, którą to funkcję pełni do chwili obecnej. Jej pierwsza publikacja książkowa dotyczyła właśnie problematyki literatury regionalnej (*Literatura pro děti a mládež na Ostravsku po roce 1945*; Praha 1985), którą następnie pogłębiła w pracy *Region bez hranic. Sociologická sonda do vnímání literatury na Ostravsku* (Olomouc 2001). Równoległe w Instytucie Badań Regionalnych rozpoczęto wspólnie z Instytutem Historii pracę nad *aktualizacją* dwutomowej encyklopedii *Kulturně-historická encyklopedie českého Slezska a severovýchodní Moravy* (Ostrava 2014; pierwsze wydanie w 2005 r.) oraz włączono się do opracowywania haseł do publikacji *Biografický slovník Slezska a severovýchodní Moravy* (ukazuje się od 1993 r.). Również

w ramach badań regionalnych prof. S. Urbanová wspólnie z doc. Ivą Malkovą zredagowały *Literární slovník severní Moravy a Slezska* (Olomouc 2001).

W nurt literatury regionalnej wkroczyła tematyka współczesnej literatury czeskiej. Również ten krąg badań odznacza się bardzo bogatym dorobkiem książkowym Jubilatki. Najpierw ukazały się *Žánry, osobnosti, díla* (Ostrava 1990, wydanie poszerzone w 2002), później *Souřadnice míst* (współautorka Iva Málková, Šenov u Ostravy 2003) i *Dialogy Ivy Procházkové* (Ostrava 2012). W tę tematykę wpisuje się także wydana ostatnio w Polsce praca *Współrzędne czasu i miejsc* (Poznań 2016). Wychodząc z badań recepcji najnowszej literatury czeskiej prof. S. Urbanová zwróciła również uwagę na inny sposób jej przekazu: ikoniczny, realizowany przede wszystkim w popularnym dziś gatunku, w komiksie: *Figury a figurace. Studie o ilustracích, obrázkových knihách, albech, leporelech a komiksech* (Ostrava 2010). Analizie relacji słowa i obrazu poświęciła też wydaną również po hiszpańsku monografię *Movimientos* (Ostrava 2010). Trzeba tu dodać, że nie tylko literatura regionalna znalazła się w centrum Jej uwagi, ale też pokrewna fotografia artystyczna (*Hledání souvislostí. Podoby a proměny fotografií Zdeňka Stuchlíka*; Šenov u Ostravy 2007). Głównym motywem przewijającym się w tych pracach jest pamięć miejsca, pamięć kulturowa, pamięć zbiorowa i pamięć jednostkowa, wyrażona i utrwalona w literaturze i kulturze, w tym także w literaturze czeskiego Śląska i północnych Moraw.

Nie mniej bogatym jest trzeci krąg zainteresowań Jubilatki: literatura dla dzieci i młodzieży. Już pierwsza publikacja *Metamorfózy dětské literatury* (Ostrava 1999) zapowiada zafascynowanie tym tematem. Cztery lata później ukazuje się wersja poszerzona *Meandry a metamorfózy dětské literatury* (Olomouc 2003). Opracowała także wiele haseł do *Slovníka spisovatelů pro děti a mládež, díl 2. Čeští spisovatelé* (Brno 2012). Do tych badań zachęciła również innych ostrawskich literaturoznawców, a efektem ich pracy były dwa zbiorowe wydania: *Literatura pro děti a mládež Slezska a severní Moravy* (Ostrava 2000) i *Sedm klíčů k otevření literatury pro děti a mládež 90. let XX. století* (Olomouc 2004).

Nie sposób tutaj opisać wszystkich aktywności Pani Profesor. Należy jednak dodać jeszcze setki artykułów naukowych publikowanych w Czechach, na Słowacji, w Polsce, Niemczech itd., organizację wielu konferencji naukowych, wystaw, opublikowane skrypty i podręczniki dla studentów oraz wiele innych działań na rzecz nauki i jej popularyzacji.

Z okazji Jej jubileuszu życzymy Pani Profesor dalszej tak wspaniałej aktywności, dużo siły i wytrwałości, a także wielu kolejnych sukcesów.

Eva Mrhačová, Ostrava